PŘEHLED POUŽITÍ KONJUNKTIVŮ V HLAVNÍCH VĚTÁCH

1. podle druhu konjunktivu:

1.1. Konjunktiv prézenta – vyjadřuje
a) přání splnitelné v přítomnosti nebo blízké budoucnosti:
(Utinam) omnia bene eveniant. Kéž všechno dobře dopadne.
b) rozkaz, výzvu:
Sit tibi terra levis. Budiž ti země lehká.
Exsequatur ille. Ať to vyřídí on.
Sis fortis! Buď statečný!
c) zákaz (nedokonavý děj):
Ne rubro lucente transeatis! Nepřecházejte na červenou!
d)možnost v přítomnosti či blízké budoucnosti:
Aliquis dicat... Někdo by řekl... (= může se stát, že někdo řekne).
e) rozpaky v přítomnosti (jen v otázce a nejčastěji v 1. os. sg.):
Quid faciam? Abeam? Co mám dělat? Mám jít pryč?

1.2. Konjunktiv imperfekta - vyjadřuje:
a) neskutečnost v přítomnosti:
Hoc si scirem! To kdybych věděl!
b) možnost v minulosti (jen v otázce ve 2. nebo 3. os. sg. u několika sloves):
Quis putaret? Kdo by si to pomyslel? *Videres.* Byl bys viděl (t. j . pokud bys byl u toho). *Diceres.* Byl bys řekl. *Scires.* Byl bys věděl. *Crederes.* Byl bys věřil. *Putares.* Byl bys myslel.
c) přání nesplnitelné v přítomnosti:
Utinam hoc momentum aeternum esset! Kéž by tento okamžik trval věčně!
d) rozpaky v minulosti (jen v otázce a najčastěji v 1. os. sg.):
Quid existimarem? Co jsem si měl myslet?

1.3. Konjunktiv perfekta – vyjadřuje:
a) možnost v přítomnosti či blízké budoucnosti (synonymní s konjunktivem prézenta):
Aliquis fortasse riserit hoc meum propositum. Někdo by se možná smál tomuto mému nápadu (= mohlo by se stát, že se bude smát).
b) přání splnitelné v minulosti:
Utinam bene evenerit! Kéž to dobře dopadlo!
c) zákaz (dokonavý děj):
Ne sederis. Nesedej si.

1.4. Konjunktiv plusquamperfekta – vyjadřuje:
a) neskutečnost v minulosti:
Napoleo ne duplici quidem exercitu prae Vaterlone vicisset. Napoleon by ani s dvojnásobným vojskem u Waterloo nezvítězil. (české *nebyl by zvítězil* je už zastaralé, proto pozor na překlad, nezaměňovat s neskutečností v přítomnosti!)
b) přání nesplnitelné v minulosti:
Utinam numquam venisset! Kéž nikdy nepřišel!

2. podle významu konjunktivu:

2.1. Přání :
a) splnitelné v přítomnosti nebo blízké budoucnosti se vyjadřuje konj. prézenta:
Utinam mox convalescat! Kéž se brzy uzdraví!
b) přání splnitelné v minulosti se vyjadřuje konjunktivem perfekta:
Utinam illi meae litterae venerint. Kéž mu přišel můj dopis.
c) přání nesplnitelné v přítomnosti (nebo v blízké budoucnosti) se vyjadřuje konj. impf.:
Utinam adhuc viveret! Kéž by ještě žil!
c) přání nesplnitelné v minulosti se vyjadřuje konjunktivem plusquamperfekta:
Utinam tum ne mortuus esset! Kéž by tehdy ne(byl) zemřel!

2.2. Rozkaz, výzva:
se vyjadřuje konjunktivem prézenta:
Metuamus pessima! Obávejme se nejhoršího!
Perlegatis attente totam paginam. Pročtěte pozorně celou stranu.

2.3. Zákaz:
a) při ději nedokonavém se vyjadřuje konjunktivem prézenta:
Virgo caeruleis oculis, apud rivam ne sedeas! Holka modrooká, nesedávej u potoka!
b) při ději dokonavém se vyjadřuje konjunktivem perfekta:
Ne claves oblitus sis! Nezapomeň klíče!

2.4. Neskutečnost:
a) v přítomnosti se vyjadřuje konjunktivem imperfekta:
Te non adiuvante hoc non absolveremus. Bez tvé pomoci bychom to nezvládli.
b) v minulosti se vyjadřuje konjunktivem plusquamperfekta:
Ignem ignorans homo non factus esset homo. Bez znalosti ohně by se člověk nestal (zastarale: by se nebyl stal) člověkem.

2.5. Možnost:
a) pro přítomnost nebo budoucnost se vyjadřuje konjunktivem prézenta nebo perfekta (není mezi nimi významový rozdíl):
Quid nobis accidere possit (též *potuerit*)*?* Co by se nám mohlo stát?
b) pro minulost se vyjadřuje konjunktivem imperfekta:
užívá se jen v otázce ve 2. nebo 3. os. sg. u několika sloves; viz bod 1.2. b).

2.6. Rozpaky, rozvažování:
a) pro přítomnost se vyjadřuje konjunktivem prézenta v otázce, nejčastěji v 1. os. sg.:
Quo vadam? Kam mám jít?
b) pro minulost se vyjadřuje konjunktivem imperfekta v otázce, nejčastěji v 1. os. sg.:
Cur ibi non maneremus? Proč jsme tam neměli zůst(áv)at?